

Aki-Matilda Høegh-Dams tale ved Folketingets afslutningsdebat

Taler

Aki-Matilda Høegh-Dam
Medlem af Folketinget for Siumut

Dato

29. maj 2024

Sted

Folketingets talerstol,
Christiansborg

- 1 Jeg drikker lige noget vand. Hvad er meningen? Hvorfor står jeg her? Hvorfor har Folketinget grønlandske medlemmer? Det er spørgsmål, jeg af og til stiller mig selv, og det er spørgsmål, der bliver drøftet derhjemme i Kalaallit Nunaat, men også nogle spørgsmål, som mine ansatte og jeg støder på, til forhandlinger, i
- 5 opgangene, på Christiansborg osv. Imens mine ansatte og jeg arbejder på højtryk, har vi kunnet høre andre medlemmer af Folketinget nærmest lyde helt forarget, når de gik forbi vores kontorer. De spørger hinanden, hvordan det kan være, at et enkelt medlem fra Grønland skulle have ansatte. Jeg vil gerne opfordre til at komme og banke på i stedet. Min dør er åben, og jeg er åben for
- 10 dialog. Jeg har ansatte, fordi vi er to grønlandske folketingsmedlemmer med ansvar for over 36 ansvarsområder – ansvarsområder, som Danmark skal varetage for Grønland. Er det en optimal samfundskonstruktion? Det korte svar er: Mildest talt nej!
- 15 Faktisk er det ikke blot mig, der mener det. Flere undersøgelser peger på, at politisk fjernstyring og beslutningstagning fra et andet land ofte kan føre til ineffektive og u hensigtsmæssige løsninger for lokale befolkningsgrupper. En undersøgelse fra bl.a. Harvard kaldet »Why Local Governments Matter« har bl.a. påvist, at beslutninger truffet af fjernstyrede stater ofte er mindre effektive
- 20 på grund af manglende indsigt i og forståelse for lokale forhold. Undersøgelsen viste, at sandsynlighed for stabilitet og øgede investeringer i bl.a. infrastruktur stiger betydeligt, når lokale ledere tager initiativer og modtager støtte for disse initiativer. Dette skyldes, at lokale ledere har bedre kendskab til de specifikke behov og udfordringer i deres samfund, hvilket gør deres beslutninger relevante
- 25 og effektive. Da jeg først blev valgt ind til Folketinget i forrige valgperiode, var det tydeligt, at interessen for Grønland ikke var lige så stærk, som den er i dag, og som nyvalgt formand for Grønlandsudvalget var det derfor mit ansvar at sikre, at vi holdt flere temamøder for at øge kendskabet til Grønland. Målet var

30 jo at skabe større forståelse for og incitament til at sikre, at de mange
ansvarsområder, som vi i Folketinget varetager for Grønland, ikke bliver
negligeret. Heldigvis har dette rent faktisk båret frugt, idet der nu er stor
aktivitet i Grønlandsudvalget. Jeg vil gerne takke alle de medlemmer i udvalget,
der nu er med til at sikre et aktivt Grønlandsudvalg. Men trods større
35 engagement blandt medlemmerne er der stadig urimeligt store udfordringer i
mange af de ansvarsområder, vi fra Folketingets side har ansvar for.

Så lad os tage nogle punkter fra f.eks. justitsområdet op. Forestil jer en ung
mand, lad os kalde ham Nuka. Nuka har flere drømme og ambitioner som
40 mange andre unge mennesker, men hans omstændigheder tvang ham ud i en
uheldig handling, hvori der blev afsagt dom, og nu skulle Nuka afsone sin straf.
Nuka har dog ikke opgivet sine drømme og vil gerne afsone sine 2 måneder i
anstalten, så Nuka hurtigst muligt kan komme videre i livet. Men da anstalterne
ikke har plads, venter Nuka for tredje år på at afsone sin dom. Nukas liv er sat på
45 pause. Det er ikke, fordi Nuka forsøger at undgå sin straf, men fordi systemet
mellem Danmark og Grønland endnu ikke er i stand til at håndtere sagerne
rettidigt. Nuka er ikke alene, Nuka er en af mange, og så sent som sidste uge
skrev vores lokale nyhedsmedie, KNR, om anstalterne, hvori står, at flere dømte
nu skal begynde at dele værelser, hvilket skulle forkorte ventelisterne til
50 anstalterne. Fængselsforbundet har kritiseret det og sagt, at det presser både
ansatte og anbragte. De lange ventetider har haft menneskelige konsekvenser for
dem, der venter på at afsone deres dom og komme videre i deres liv og komme
videre med deres drømme. Den nuværende løsning på ventelisterne har derfor
haft personlige konsekvenser for både de unge, der risikerer at bo med en farlig
55 kriminel, og for dem, der i forvejen er hårdt pressede anstaltsbetjente.

En rapport fra 2022 viser bl.a., at ansatte i kriminalforsorgen i Grønland har en
markant højere risiko for stress, ptsd og vold på arbejdspladsen sammenlignet
med deres danske kolleger. 61 pct. af de ansatte har oplevet mindst én voldsom
60 episode i løbet af 1 år. 43 pct. har tidligere oplevet hændelser i forbindelse med
arbejdet, som stadig påvirker dem psykisk med stress, og til sammenligning er
forekomsten af ptsd blandt anstaltsbetjente i Grønland dobbelt så høj som i
Danmark. Fængselsforbundet har derfor bl.a. tidligere foreslået
Justitsministeriet, at man kunne oprette en midlertidig anstalt et andet sted end
65 i Nuuk, men dette blev afvist. Hvorfor?

Jeg vil også gerne tillade mig at komme med et andet eksempel, der handler om

de juridisk faderløse. De juridisk faderløse grønlandere er blevet nægtet retten til
70 at kende eller arve deres danske fædre på grund af Danmarks kolonipolitik, som
førtes helt frem til 1974. Denne uretfærdighed har efterladt mange uden basale
rettigheder, alene fordi der var nogle, oftest fra Danmark, der kom og ikke skulle
stilles til ansvar for deres handlinger i den korte arbejdsperiode, de var i
Grønland. I dag kræver over 50 af de juridisk faderløse en kompensation i
75 erstatning fra den danske stat. De sagsøgte Danmark. Så sent som i dag modtog
jeg et opkald fra en pålidelig kilde, der antyder, at staten muligvis har besluttet at
afvise kompensationen endnu en gang, til trods for at Finansministeriet for
nylig skrev, at det finanspolitiske råd er justeret til over 11 mia. kr. i 2030.
Så hvorfor? Jeg kan i hvert fald uden tøven meddele, at de juridisk faderløse har
80 min ubetinget støtte. Det er netop nu simpelt hen ikke godt nok, og det er
vigtigt, at vi får ændret på det.

Når jeg pointerer de strukturelle udfordringer, skal dette ikke ses, som at de
komplekse bånd mellem Grønland og Danmark udelukkende skal ses på
85 gennem kritiske briller, men det er vigtigt, at man ikke ignorerer de strukturelle
udfordringer, hvor selv den allermest velmenende danske borger vil komme til
at kunne negligere essentielle områder for Grønland. Lad os tage Danmarks
tætteste allierede som et eksempel. Danmark er jo i tæt og venskabeligt
samarbejde med USA. Danmark er glad for samarbejdet, men forestil jer,
90 hvordan Danmark ville have det, hvis amerikanske politikere og ministre i
Washington havde ansvaret for og magten og indflydelsen over, hvorvidt Arne
kunne have fået sin pension, eller hvor og hvornår Jens fra Jyderup kunne
afsone sin straf, og til hvilken løn og på hvilket sprog det danske politi skulle
arbejde. Når man ser på, hvordan den danske befolkning reagerede på
95 afskaffelsen af store bededag eller tabet af kulturarven ved Børsen, burde det
være nemt at kunne sætte sig ind i den almene grønlandske oplevelse, når man
advokerer for ret til statsdannelse og retten til at hjemtage vores stjålne
kulturarv, der nu er i museer rundtomkring i Danmark.

100 Justitsområdet er et meget omfangsrigt område, som Danmark varetager for
Grønland. Vi kan snakke om Grønland i en forespørgselsdebat om
rigsfællesskabet, som det hedder i dag, men burde vi ikke også have
forespørgselsdebatterne om de ansvarsområder, vi i virkeligheden også har
ansvaret for inde i salen? Derfor vil Siumut gerne foreslå, at vi holder en
105 forespørgselsdebat om justitsområdet i Grønland til næste folketingssamling, og
jeg håber, det er noget, andre partier vil bakke op om.

Jeg har jo været i Folketinget i to valgperioder nu, og jeg kan med god grund
110 konkludere, at selv med den mest nærværende og forstående statsminister, vi
nogen sinde har set, over for Grønland og et mere aktivt Grønlandsudvalg, kan
det ikke ændrer på selve det system, der udfordrer alle, både os i Folketinget og
den grønlandske befolkning, som lever under systemet. Det er et forældet
115 system, og det er ikke godt nok. Derfor bakker jeg op om det grønlandske
parlament Inatsisartuts beslutning i går om at gå videre i processen om
statsdannelse, og jeg håber, at alle i Danmark, når forhandlingerne påbegyndes
med Danmark om samarbejdet mellem Grønland og Danmark efter
statsdannelse samt om overgangen af alle ansvarsområderne til Grønland, også
120 kan forstå, at det ikke er ondskendighed mod Danmark, men rettere et opgør
mod et forældet kolonialistisk system, et opgør, der i sidste ende vil være til
fordel for ikke alene Grønland, men også for Danmark. Nu har vi også stadig
møder i udvalgene, men jeg vil alligevel gerne tillade mig at sige tak til jer alle
sammen for dette folketingsår, og jeg glæder mig til at fortsætte samarbejdet til
efteråret. Qujanaq.

125
Kilde

ft.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

130
Tags

Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/aki-matilda-hoegh-dams-tale-ved-folketingets-afslutningsdebat>